

Oponentský posudek na bakalářskou práci sl. Evy Rychtařkové České a německé auto a heterostereotypy v meziválečném období na Litoměřicku. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, 2006, 58 s. –

Vedoucí práce: profesor PhDr. Miloš Havelka, CSc.

Bakalářská práce sl. Rychtařkové je věnována závažnému tématu česko-německých vztahů v období první republiky, poměru, jak ho studentka zachytila ve vybraných ročnících regionálního tisku Litoměřické listy a Leitmeritzer Zeitung. Po zúžení názvu na tuto skutečnost bych takto zadanou práci pokládala za velmi zajímavou. Pozitivně hodnotím i její tematickou strukturu (nikoliv však kvantitativní rozvržení), jakkoliv citelně postrádám podkapitolu věnovanou použitým metodám. Kladně oceňuji i tu skutečnost, že se studentka seznámila s několika základními evropskými pracemi zaměřenými na problém identity a stereotyp (Hahn, Schaff a další) a některé další alespoň vyjmenovala. O to více mě však zarazí, že pominula celou českou etnologickou a zčásti také historickou produkci věnovanou obrazům a stereotypům, včetně té, která se přímo zabývá česko-německým poměrem. Daleko závažnější mi ale připadají níže uvedené a dle závažnosti seřazené výtky, na jejichž základě hodnotím práci jako naprosto nezdařenou.

Autorce nechybí v práci problém, chybí ji však metoda (ať již metoda historická nebo metoda obsahové analýzy). Místo toho v kapitolkách věnovaných vlastnímu výzkumu (pravděpodobně by mělo jít o základ celé práce) předkládá několik vlastností, jimiž jsou Češi v Litoměřických listech charakterizováni (bez jakéhokoliv zasazení do historické tradice a do kontextu soudobých „národních“ a jiných zájmů), a několik opět z kontextů vytržených charakteristik Německa a Němců. Obdobně odborně tristní je i „rozbor“ německého protějšku Litoměřických listů. Nabízí se proto otázka, proč autorka připravila relativně obšírnou kompilaci historických prací o první republice, proč ji téměř nezaujal tak klíčový fenomén, jako je historická změna? Prakticky rezignováno je i na to, proč obě periodika takto o Česích a Němcích píšou. Tato chyba souvisí pravděpodobně také s tím, že autorka nezařadila periodika k názorovému, stranickému proudu a vůbec si nepoložila otázku, kdo byl jejich šéfredaktorem a přispěvateli. I v samotném „rozboru“ je však mnoho nesmyslných tvrzení. Např. v případě německého lidu autorka zaměňuje ideologický konstrukt loajální české veřejnosti za jakousi skutečně existující názorovou skupinu (s. 47), třecí plochy česko-německého vztahu označuje za územní problém (s. 50), pochvalnou zmínku o obyvatelstvu na severu Čech (Leitmeritzer Zeitung má na mysli zcela jistě tamější Němce) vykládá jako důkaz pozitivního vyjadřování periodika o Česích (s. 50) atd. atd. Zcela překvapivé jsou pak dva odstavce závěrů (s. 56), které protirečí tomu, co autorka v periodikách našla. Těchto protirečení je ovšem více (viz např. s. 53, kde se píše o charakteru SdP). Sbližování českého a německého obyvatelstva nebylo rozhodně hlavním problémem tisku. Skutečnost, že autorka rezignovala na vysvětlování historické změny (i když tu a tam náznak pokusu problemskne) může souviset i s tím, že zvolené roky pro „rozbor“ : 1924, 1933 a 1937 nejsou šťastné. Lépe by bylo zaměřit se na určité periody a v jejich rámci pak analyzovat změnu (např. 1926 – vstup Němců do vlády-1933 nástup Hitlera k moci, 1933-1936 nástup Hitlera k moci-krize v Porýní). Rok 1924 je z hlediska česko-německých vztahů, jak autorka sama konstatuje, nepřesvědčivý, rokem 1937 pak rozhodně v severočeském pohraničí nezačíná vyhrčená etapa česko-německého soužití (tu můžeme datovat už rokem 1933).

Obdobně špatná jako s prameny ve dvou kapitolkách je i práce s literaturou. Pokus srovnat německý, sudetský a český (dnes již rovněž strukturovaný) historiografický pohled na první republiku by byl zajímavý, autorce se to daří pouze občas (např. v hodnocení pohledu na pozemkovou reformu). Do jedné roviny, bez rozlišení se tak dostane uznávaná česká a německá literatura s – i v německé historiografii zpochybňovanou – literaturou sudetoněmeckou. K tomu nereflektovaně přistupuje hodnocení doby W. Jakschem, zcela jistě

zainteresovaným pamětníkem, předsedou německé sociálnědemokratické strany v Československu. Literatura pojednávající o stereotypech je spíše převyprávěna, přepsána, než promyšlena (pozorný čtenář se přímo setká s německým „vzorem“ v nepříliš zdařilém překladu), autorka přitom vůbec nezvažuje rozdíl mezi obrazem, stereotyp a klišé. Dlouhé odstavce či strany nejsou odkazy na literaturu opatřeny vůbec, jindy chybí odkaz na stránku. Do polemiky s autory studentka nevstupuje. Dvě strany charakterizující česko-německé vztahy v Litoměřicích /s. 41-42/ autorka odkazem na literaturu vůbec nedoplnila.

Problematická je konečně i použitá terminologie (výrazy politického nacionalismu Sudety, sudetský Němec v historické literatuře, použití pojmu etnikum, národní a národnostní, nacionalista, obraz a stereotyp) a gramatika (četné chyby v interpunkci jsou doplněny četnými chybami ve shodách podmětu s přísudkem a v použití velkých písmen).

Jak jsem již předoslala, tato práce je čítankovým příkladem toho, jak by se analýza stereotypů ve veřejnosti dělat neměla. Jestliže jsem ji ochotna hodnotit jako horší dobrou, je to jen s ohledem na kompilační kapitoly, v nichž autorka prokázala značnou pracovitost.

V Praze 17. října 2006

PhDr. Blanka Soukupová, CSc.

P. S. Špatné posudky vyžadují osobní účast oponenta. Ve dnech 25.-28. října jsem na konferenci v Opavě, a proto prosím zařadit obhajobu do jiného časového úseku. Se studentkou budu ráda práci konzultovat každý sudý pátek od 11.45-14.45.